

ЗАРАДИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА АКАДЕМІЇ НАУК СРСР,
ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР, ДОКТОРА МЕДИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА ДЕНИСА МИКОЛАЙОВИЧА КАЛЮЖНОГО (1900-1976)

ЛЮДИ. ПОДІЇ. ДОЛІ

16 жовтня 2010 р. виповнюється 110 років з дня народження видатного українського вченого у галузі загальної і комунальної гігієни, члена-кореспондента АМН СРСР, Заслуженого діяча науки Української РСР, доктора медичних наук, професора Дениса Миколайовича Калюжного.

Калюжний Д.М. народився у селянській сім'ї. Дитинство та юність його проходили у буремні роки повстань, революцій і війн. Після закінчення 1918 року Харківської фельдшерської школи свою трудову діяльність він розпочав на посаді дезінструктора дезінфекційної станції Південних доріг, де працював до 1927 року, одночасно навчаючись у медичній академії.

Закінчивши медичний факультет Харківської медичної академії 1926 року, Д.М. Калюжний почав працювати сані-

тарним лікарем Харківської міської санепідстанції.

20-30-ті роки минулого століття у СРСР були періодом становлення і бурного розвитку гігієнічної науки і санітарної практики. Для вирішення питань з розробки гігієнічних нормативів, санітарних правил і заходів, необхідних для оздоровлення умов праці, населених місць, житла, шкіл, у країні було створено мережу гігієнічних інститутів і кафедр. Відбувалася диференціація гігієни. Особливий розвиток отримали такі галузі гігієни, як комунальна гігієна, гігієна праці, гігієна харчування, гігієна дітей та підлітків. Ці напрямки уособлювалися окремими кафедрами у медичних інститутах, що сприяло підготовці санітарних лікарів на санітарно-гігієнічних факультетах.

У 1932 році Д.М. Калюжний перейшов до щойно створеного Українського науково-дослідного інституту комунальної

гігієни, який беззмінно до 1956 р. очолював академік АМН СРСР О.М. Марзєєв. У цьому інституті Денис Миколайович послідовно обіймав посади молодшого наукового співробітника, старшого наукового співробітника, завідувача відділом, заступника директора з наукової частини. З 1956 до 1971 року був директором інституту. 1940 року захистив кандидатську дисертацію, а у 1957 р. — дисертацію на здобуття ученого ступеня доктора медичних наук. 1941 року був прийнятий до лав Комуністичної партії Радянського Союзу.

1942 року Денис Миколайович був направлений до діючої армії, де працював начальником фронтової санепідлабораторії, провадячи велику санітарну й протиепідемічну роботу.

У 1945 р. за завданням командування 1-го Українського фронту Д.М. Калюжний керував роботою радянської медичної служби з ліквідації епідемії висипного тифу у таборі Терезино Чехословацької Соціалістичної Республіки. Його діяльність на цьому поприщі одержала високу оцінку Чехословацького уряду. Д.М. Калюжного нагороджено Чехословацьким бойовим залізним хрестом і пам'ятною Дукельською медаллю.

У 1961 р. професор Д.М. Калюжний був обраний членом-кореспондентом АМН СРСР. Його видатна діяльність у галузі розвитку медичних наук була відзначена присвоєнням звання Заслуженого діяча науки Української РСР (1964).

За час його керівництва Київський науково-дослідний інститут загальної та комунальної гігієни значно зміцнів та розширив коло розроблюваних проблем. Його ідеї знайшли відображення у розвитку досліджень з вивчення канцерогенних і алергенних властивостей забруднень атмосфер-

ного повітря, електромагнітних полів в умовах населених місць і гігієнічного обґрунтування вимог до конструювання меблів і предметів побуту, безпечного застосування полімерних матеріалів і засобів захисту рослин. У зв'язку з розширенням застосування радіоактивних речовин і джерел іонізуючого випромінювання подальшого розвитку набула радіаційна гігієна. В інституті постійними стали виїзні семінари Всесвітньої організації охорони здоров'я з різних питань гігієни. У сімдесяти роки співпраця з проєктувальниками дала поштовх до будівництва в Україні експериментально-показових сіл, що стимулювало розмах будівництва житла на селі.

Професор Д.М. Калюжний був ерудованим педагогом. Він вів викладацьку роботу у Військово-медичному училищі, Військово-медичній академії, Харківському медичному інституті, був завідувачем кафедри комунальної гігієни Київського медичного інституту, а в останні роки своєї діяльності завідував кафедрою комунальної гігієни Київського інституту удосконалення лікарів.

За більш ніж 50-річний період лікарської і наукової діяльності професор Д.М. Калюжний здобув популярність як видатний гігієніст, педагог і громадський діяч. Ним напи-

сано понад 220 робіт з різних питань загальної і комунальної гігієни, з них 22 монографії та збірники наукових праць. Його монографії "Питання комунальної і шкільної гігієни", "Санітарна охорона атмосферного повітря від викидів підприємств чорної металургії" (1961), "Питання гігієни села" (1963), "Забруднення зовнішнього середовища і його санітарна охорона" (1967) та інші відомі широким колом гігієністів і санітарних лікарів. У працях проф. Д.М. Калюжного знайшли широке відображення питання розвитку охорони здоров'я й санітарної справи в Україні, чому сприяла активна діяльність в інституті відділу організації охорони здоров'я.

Під керівництвом Дениса Миколайовича підготовлено 16 докторів і 22 кандидати медичних наук. Його учні й нині продовжують розвивати славні наукові традиції свого вчителя.

Д.М. Калюжний усі повоєнні роки обирався членом правління Всесоюзного й Українського наукових товариств гігієністів, а з 1959 року очолював його. Він багаторазово обирався до партійних, радянських і профспілкових органів.

Діяльність професора Калюжного Д.М. відзначено урядовими нагородами, у тому числі орденами "Червона Зір-

ка", Вітчизняної війни I і II ступенів, двома орденами "Трудового Червоного прапора".

Пам'ять про санітарного лікаря, великого вченого, педагога та громадського діяча Д.М. Калюжного залишається у серцях його учнів та послідовників.

Д.М. Калюжний, виходець із селянської сім'ї, започаткував створення династії лікарів за фахом і науковців — за переконанням і родом діяльності. Старша дочка, Любов Денисівна — епідеміолог, кандидат медичних наук, молодша — Лідія Денисівна — дерматовенеролог, доктор медичних наук, завідувача кафедрою дерматовенерології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Продовжують справу діда й нащадки у другому поколінні: онука Бердник О.В. — гігієніст, доктор медичних наук, завідувачка лабораторією популяційного здоров'я ДУ "Інститут гігієни та медичної екології імені О.М. Марзєєва АМНУ", онука Голубчикова Т.В. — завідувача цикловою комісією санітарно-гігієнічних дисциплін у медичному коледжі, онук Чумак В.В. — фахівець у галузі радіаційної гігієни і дозиметрії, доктор біологічних наук, завідувач лабораторії дозиметрії внутрішнього опромінення Інституту радіаційної гігієни та епідеміології ДУ "Науковий центр радіаційної медицини АМНУ".

Міністерство охорони здоров'я України,

Наукове товариство гігієністів України,

ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва АМН України",

Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця,

Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика,

редколегія журналу "Довкілля та здоров'я".

На знімках:

Д.М. Калюжний;

**Вчитель і Учень —
О.М. Марзєєв
і Д.М. Калюжний.**

